

کتاب درسی زیردوره بین

دین و زندگی ۱

پایه دهم

رشته های علوم تجربی - ریاضی و فیزیک - فنی و حرفه ای و کاردانش

نکات کتاب درسی

بررسی خطبه خط کتاب درسی

تست ها و پرسش های متناسب با درس

تألیف: مریم یراقی - حسین باغانی

سرشناسه : یراقي، مريم، ۱۳۶۱-

عنوان : کتاب درسی زیر ذره‌بین دین و زندگی ۱ پایه دهم رشته‌های علوم تجربی، ریاضی و فیزیک،

فنی و حرفه ای و کار و دانش /... تألیف مريم یراقي، حسين باغاني

مشخصات نشر : تهران: کتب آموزشی پیشرفته، ۱۴۰۰

مشخصات ظاهري : ۹۵ ص: مصور(رنگي)، جدول: ۲۲×۲۹ س.م.

شابک : ۹۵۰۰۰۰ : ۹-۸۴-۷۰۷۱-۶۲۲-۹۷۸

وضعیت فهرست‌نویسی : فیپای مختصر

شناسه افزوده : باغاني، حسين، ۱۳۵۹-

شماره کتابشناسی ملی : ۸۶۶۹۰۴۷

اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیپا

نام کتاب : دین و زندگی (۱) - پایه دهم
ناشر : کتب آموزشی پیشرفته (کاپ)
عنوان پروژه : کتاب درسی زیر ذره‌بین
تألیف : مريم یراقي - حسين باغاني
مدیر تألیف : احمد مصلايي
ناظر فنی : سيما رائفي نيا
حروف‌چینی : جواد جعفریان
ویراستار فنی : مريم مجاور
ایده طرح جلد : احمد مصلايي
تصویرگری جلد : امیرحامد پاژتار
طراحی جلد : سپیده زارعی
لیتوگرافی و چاپ : گلپا گرافیک/ نگار نقش
سال و نوبت چاپ : ۱۴۰۰ / اول
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۷۰۷۱-۸۴-۹
شمارگان : ۱۰۰۰ نسخه
قیمت : ۹۵۰۰۰ تومان

◀ معرفی انتشارات کاپ

انتشارات کاپ در سال ۱۳۹۸ با هدف «تولید محتوای آموزشی» اعلام موجودیت کرد. سیاست ما تولید آثاری است که فقدان و نیاز به آن‌ها در فضای آموزشی کشور احساس می‌شود.

◀ کتاب درسی خیلی مهم است!

مهم‌ترین و اولین منبعی که دانش‌آموز پس از حضور در کلاس درس باید به آن مراجعه کند، «کتاب درسی» است؛ این در حالی است که اکثر دانش‌آموزان قدم اول را به اشتباه با مطالعه کتاب‌های کمک‌درسی که گاهی فاصله زیادی تا کتاب درسی دارند، برمی‌دارند و نتیجه این تصمیم اشتباه و پرش مطالعاتی، یادگیری ناقص و ناآمادگی در آزمون‌های مرتبط با درس مورد نظر است.

◀ با مطالعه «کتاب‌های درسی زیر ذره‌بین» به چه نتایجی می‌رسید؟

واقعیت این است که اکثر دانش‌آموزان یا کتاب درسی را اصلاً نمی‌خوانند یا به‌طور سطحی می‌خوانند. این رویگردانی از کتاب درسی می‌تواند دلایل زیادی داشته باشد:

دلیل اول: ممکن است کتاب درسی برای دانش‌آموز قابل درک نباشد.

دلیل دوم: ممکن است دانش‌آموز با خواندن کتاب درسی به هدف خود در فهم کامل مفاهیم کتاب و گرفتن نتیجه مناسب در آزمون‌های آن درس نرسد.

به دلایل دیگر کاری نداریم! «کتاب‌های درسی زیر ذره‌بین» دقیقاً برای رفع دو اشکال بالا طراحی و تألیف شده‌اند. در این کتاب‌ها، مؤلف خود را در جایگاهی قرار می‌دهد که مفاهیم یک درس را با استفاده مستقیم از متن کتاب درسی به خواننده یاد می‌دهد و هر جا نیاز به تفسیر مطلب، توضیح بیشتر، پرسش یا تست است، آن را به کتاب اضافه می‌کند تا کتاب درسی به‌طور کامل درک شود. با این کتاب‌ها به پایه‌های لازم برای پیشرفت در دروس خود دست پیدا می‌کنید. خیالتان که از بابت درک کتاب راحت شد، می‌توانید به منبع دیگری (مانند کتاب‌های تست) برای افزایش مهارت و رسیدن به تسلط در آن درس مراجعه کنید. تأکید می‌کنیم این کتاب‌ها حل‌المسائل نیستند، هر چند که ممکن است بعضی از پرسش‌های مهم کتاب درسی مورد بررسی قرار گرفته باشند.

◀ درباره این کتاب

این هم یکی دیگر از کتاب‌هایی است که با ساختاری نوین و منحصر به فرد توسط اتاق فکر انتشارات کاپ طراحی و توسط خانم یراقي و آقای باغانی تألیف شده است.

امیدواریم که مانند سایر کتاب‌های زیر ذره‌بین، مورد پسند شما قرار بگیرد.

مقدمه مؤلفان

سپاس خداوندی که علمی در سینه و قلم در دستان ما نهاد تا با آن بتوان زندگی خود و دیگران را آسان تر و گره از کارهای دشوار باز نمود.

هر آنچه شما دانش آموز گرامی برای کسب نمره کامل در امتحانات به دانستن آن نیازمند هستید را در این کتاب آورده ایم که نتیجه سال ها تدریس و تألیف در مدارس برتر کشور می باشد.

به امید استفاده مؤثر و نتایج عالی برای شما دانش آموز عزیز.

فهرست

بخش اول: تفکر و اندیشه

۲۴

۴۰

درس سوم: پنجره‌ای به روشنایی

۱۶

۲۸

درس دوم: پرواز

۶

۱۴

درس اول: هدف زندگی

۴۶

۷۴

درس ششم: واقعه بزرگ

۴۰

۶۴

درس پنجم: منزلگاه بعد

۳۰

۵۲

درس چهارم: آینده روشن

بخش دوم: قدم در راه

۷۴

۱۱۰

درس نهم: دوستی با خدا

۶۴

۹۸

درس هشتم: آهنگ سفر

۵۴

۸۴

درس هفتم: فرجام کار

۹۸

۱۴۶

درس دوازدهم: زیبایی پوشیدگی

۹۲

۱۳۶

درس یازدهم: فضیلت آراستگی

۸۲

۱۲۲

درس دهم: یاری از نماز و روزه

درس اول هدف زندگی

«...در عالم یک چیز است که آن فراموش کردن نیست؛ اگر جمله چیزها را فراموش کنی و آن را فراموش نکنی، تو را باک نیست و اگر جمله را به جا آری و آن را فراموش کنی، هیچ نکرده باشی؛ همچنان که پادشاهی تو را به ده فرستاده برای کار معین، توفیق و صد کار دیگر گزاردی، چون آن کار را که برای آن رفته بودی نگزاردی، گویی که هیچ نگزاردی. پس آدمی درین عالم برای کاری آمده است، و مقصود آن است، چون آن نمی گزارد، پس هیچ نکرده باشد.

اگر تو گویی اگر چه آن کاری که خدا مرا برای آن آفریده نمی کنم، در عوض، چندین کار دیگر انجام می دهم، گویم آدمی را برای آن کارهای دیگر نیافریده اند. همچنان باشد که تو شمشیر جواهر نشانی که قیمت نتوان بر آن گذاشت و تها در خزائن ملوک از آن بتوان یافت - آورده باشی و آن را ساطور گوشت گندیده ای کنی و یادبگ زین را بیاوری و در آن شلغم پیزی و بگویی که من اینها را معطل نگذاشته و به کار گرفته ام؛ جای افسوس و خنده نباشد؟

حق تعالی نیز تو را ارزش بسیار داده است. پس ببین که برای چه تو را خلق کرده و برای چه کار فرستاده است.»

۱- برگرفته از کتاب «فیه مافیه» مولوی

جهان هدفمند

در پس خلقت تک تک موجودات این جهان هدفی وجود دارد؛ زیرا خالق آنها خدایی حکیم است؛ یعنی خدایی که هیچ کاری را بیهوده انجام نمی دهد. قرآن کریم در آیات گوناگون بر این نکته تأکید می کند و آفرینش جهان را «حق» می داند. از آن جمله می فرماید :

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ

وَمَا بَيْنَهُمَا لِأَعْيُنٍ

مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ

پیام:
هدفمندی

و ما آسمان ها و زمین

و آنچه بین آنهاست را به بازیچه نیافریدیم،

آنها را جز به حق خلق نکردیم.^۱

حکمت = هدفمندی

هدفمندی ≠ بیهوده

عبث = بیهوده

حق بودن آفرینش آسمان ها و زمین به معنای هدف دار بودن خلقت آنهاست. این آیه به خوبی دلالت بر این دارد که جهان آفرینش بی هدف نیست و هر موجودی بر اساس برنامه حساب شده ای^۲ به این جهان گام نهاده است و به سوی هدف حکیمانه ای در حرکت است.

فیلم (۱)*

بعد از دیدن این فیلم کوتاه که از سوی سازمان ناسا تهیه شده است، احساس خود را بیان کنید.

(تمامی فیلم هایی که در این کتاب معرفی می شوند، در سایت گروه قرآن و معارف اسلامی به آدرس <http://quran-dept.talif.sch.ir> در بخش «فیلم های کوتاه» موجود است).

انسان نیز مانند موجودات دیگر، از این قاعده کلی جدا نیست و قطعاً هدفی از آفرینش او وجود داشته است و گام نهادن او در این دنیا، فرصتی است که برای رسیدن به آن هدف به او داده شده است. از این رو، حضرت علی علیه السلام هر گاه که مردم را موعظه می کرد، معمولاً سخن خود را با این عبارات آغاز می کرد :

ای مردم ... هیچ کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لَهو کند و او را به خود وا نگذاشته اند تا به کارهای لغو و بی ارزش بپردازد.^۳

البته میان هدف انسان و موجوداتی همچون حیوانات و گیاهان، تفاوت هایی وجود دارد. تفاوت هایی که به ویژگی های خاص انسان و تمایز او از سایر موجودات بازمی گردد. برخی از این تفاوت ها عبارت اند از :

۱- انسان خود باید هدف از خلقت خود را بشناسد و آن را انتخاب کند و به سوی آن گام بردارد؛ در حالی که گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می کنند. مثلاً

۱- سوره دخان، آیات ۳۸ و ۳۹

۲- نهج البلاغه، حکمت ۳۷۰

* فیلم های کوتاهی که در برخی درس ها قرار داده شده است، صرفاً جهت یادگیری هر چه بهتر درس می باشد و نباید از محتوای آن در ارزشیابی مستمر و پایانی سؤال طراحی شود.

در دینی دهم با ۳ صفت خدا کار داریم:

- ۱ حکمت → ضرورت معاد هدفمندی
- ۲ قدرت ← امکان معاد
- ۳ عدل ← ضرورت معاد

تفاوت انسان با سایر موجودات در هدف:

- ۱ انسان هدفش را انتخاب می کند ولی گیاهان طبیعی / حیوانات غریزی به سوی هدفشان حرکت می کنند.
- ۲ انسان استعدادهای مادی و معنوی نامحدود / گیاهان و حیوانات استعدادهای مادی و محدود
- ۳ انسان بر نسیابت طلب / گیاهان و حیوانات اهداف مادی و محدود

پرسش کار و صفت خداوند را در آیهی (و ما خلقنا السموات والارض...) بنویسید و بگویید میان اهداف انسان و سایر موجودات چه تفاوت هایی وجود دارد؟

(دربرابر علامه طباطبائی)

پاسخ کار خدا: هدفمندی، صفت خدا: حکیم و تفاوت میان اهداف انسان و سایر موجودات در خلاصه های بالا آمده است.

(نمره ۹۰)

تست هدفداری نظام آفرینش از دقت در مفهوم کدام آیه به دست می آید؟

- ۱) فعند الله ثواب الدنيا و الاخره
- ۲) من كان يريد ثواب الدنيا
- ۳) ما خلقناهما الا بالحق
- ۴) و من اراد الاخره و سعی لها سعیمها و هو مؤمن

پاسخ ۳ آیه اول: اهداف اصلی و فرعی / آیه دوم: اهداف فرعی / آیه سوم: هدفداری / آیه چهارم: بحث معاد

دانه گندم به صورت طبیعی در جهت رسیدن به هدف نهایی خود یعنی تبدیل شدن به خوشه‌ای با ده‌ها دانه حرکت می‌کند و یا نهال کوچک خرما در مسیر رسیدن به نخلی تنومند پیش می‌رود.

۲- انسان برخلاف حیوانات و گیاهان که استعداد های محدود مادی دارند، مجموعه‌ای فراوان از استعداد های مادی و معنوی است. به همین دلیل، به دنبال انتخاب هدف‌هایی است که از طریق آن، استعداد های گوناگون خویش را به کمال رساند.

تعریف بی‌نهایت طلبی

۳- انسان دارای روحیه‌ای بی‌نهایت طلب است و عطش او در دستیابی به خواسته‌هایش نه تنها کم نمی‌شود، بلکه روز به روز افزون می‌گردد. او به دنبال چیزی است که هرگز پایان نمی‌پذیرد و تمام نمی‌شود. این انسان بی‌نهایت طلب، در زندگی خود همواره در حال انتخاب هدف است؛ هدف‌هایی پایان‌ناپذیر و تمام‌نشده. در حالی که حیوانات و گیاهان هدف‌های محدودی دارند و هنگامی که به سرحدی از رشد و کمال می‌رسند، متوقف می‌شوند؛ چنان‌که گویی راهشان پایان یافته است.

انسان ← استعداد های مادی و معنوی فراوان
حیوانات و گیاهان ← استعداد های مادی و محدود

اختلاف در انتخاب هدف

وقتی به دنیای انسان‌ها می‌نگریم، با دنیای حیرت‌انگیزی مواجه می‌شویم؛ چنان‌که اختلافی در هدف‌ها وجود دارد که ابتدا سردرگم می‌شویم که به راستی، کدام انتخاب درست و همسو با میل بی‌نهایت طلب انسان و استعداد های فراوان مادی و معنوی اوست و کدام یک این‌گونه نیست؟ کسانی که دنبال پول و ثروت‌اند، برخی دل‌ها به کشف اسرار جهان سپرده‌اند، برخی به دنبال جاه و مقام‌اند، دسته‌ای خدمت به خلق را سرلوحه زندگی خود قرار داده‌اند، گروهی به هنرمندی و نقش‌آفرینی در عرصه‌های هنری می‌اندیشند، گروهی نیز در آرزوی قهرمانی در ورزش، پیوسته می‌کوشند و ...

فعالیت کلاسی

به نظر شما منشأ این اختلاف‌ها در انتخاب هدف چیست؟

.....
.....

هر کس با **بینش** و **نگرش** خاص خود به سراغ **هدفی** می‌رود. اگر کسی چنین بیندیشد که کمک به دیگران ارزشمند است و می‌تواند روحیه **بی‌نهایت طلب** او را سیراب کند و پاسخگوی **استعداد های گوناگونش** باشد، می‌کوشد به دیگران کمک کند. کسی هم که فکر می‌کند با داشتن شهرت می‌تواند به این نتایج برسد، همه زندگی خود را در مسیر رسیدن به شهرت قرار می‌دهد. پس این **اختلاف** در هدف‌ها، **ریشه** در نوع **نگاه** و **اندیشه** انسان دارد.

نوع نگاه هدف معلول علت

(پیرسنان مانند نظر الیز)

پرسش ریشه اختلاف در هدف‌های انسان را بنویسید.

پاسخ نوع نگاه و اندیشه انسان

نکته اختلاف انسان در انتخاب اهداف، ریشه در نوع آنها دارد و به همین دلیل تلاش برای رسیدن به کمالات و خوبی‌های متعالی و بزرگ است.

(مصحح)

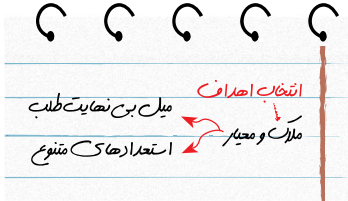
۱) اندیشه-علت دستیابی به آنها ۲) اعمال - معلول شناخت آنها ۳) اعمال - علت دستیابی به آنها ۴) اندیشه-معلول شناخت آنها

پاسخ ۴ اختلاف انسان در انتخاب اهداف ریه در نوع نگاه و اندیشه آن‌ها دارد و به همین دلیل تلاش برای رسیدن به کمالات و خوبی‌های متعالی و بزرگ معلول شناخت آنهاست زیرا تا اهداف خود را نشناسیم تلاش برای رسیدن به آن و کمالات عالی معنی ندارد.

معیارهای انتخاب هدف های اصلی

با توجه به تفاوت نگاه و اندیشه انسان ها، برای اینکه بتوانیم با نگاهی درست، هدف های خود را انتخاب کنیم، نیازمند معیار و ملاک هستیم؛ معیاری که بتوانیم به وسیله آن، هدف های همسو با میل بی نهایت طلب و استعداد های متنوع انسان را مشخص کنیم. بدین وسیله، هدف های زندگی را به درستی بر خواهیم گزید و عمر خود را برای رسیدن به آنها صرف خواهیم کرد.

خدای رحیم و مهربان که از همه به ما مهربان تر و از خود ما به نیازهای ما آگاه تر است، در این مورد ما را هدایت و راهنمایی کرده و معیار انتخاب هدف را مشخص فرموده و آثار و نتایج آن را نیز یادآور شده است.

اهداف اخروی اصلی / اهداف دنیوی فرعی

تدبیر

برای رسیدن به معیارهای انتخاب هدف، در ترجمه آیات تدبیر کنید و با تأمل در آنها و ارتباط دادن آنها به یکدیگر، پیام های صفحه بعد را تکمیل کنید و آیاتی را که این پیام ها از آنها استخراج می شوند، مشخص نمایید.

■ آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می طلبد، آن مقدار از آن را که خواهیم - و به هر کس اراده کنیم - می دهیم؛ سپس دوزخ را برای او قرار خواهیم داد تا با خواری و سرافکنندگی در آن وارد شود. ^{فرعی} سوره اسراء، آیه ۱۸

و آن کس که ^{اصلی} سرای آخرت را بطلبد و برای آن سعی و کوشش کند و مؤمن باشد، پاداش داده خواهد شد. ^{فرعی} سوره اسراء، آیه ۱۹

■ بعضی از مردم می گویند: خداوند ما در دنیا نیکی عطا کن. ولی در آخرت هیچ بهره ای ندارند. ^{فرعی} سوره بقره، آیه ۲۰۰

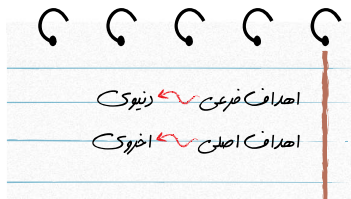
و بعضی می گویند: پروردگارا به ما در دنیا نیکی عطا کن، و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و ما را از عذاب آتش نگاه دار. ^{فرعی} سوره بقره، آیه ۲۰۱

اینان از کار خود نصیب و بهره ای دارند؛ و خداوند سریع الحساب است.

■ آنچه به شما داده شده، کالای زندگی دنیا و آرایش آن است و آنچه نزد خداست بهتر و پایدارتر است؛ آیا اندیشه نمی کنید؟ ^{فرعی} سوره بقره، آیه ۲۰۲

^{اصلی} سوره قصص، آیه ۶۰

ببیند نظر دارا

اهداف اصلی و فرعی مورد تأیید

(مانند مهرانبیز)

پرسش در انتخاب هدف کدام ویژگی انسان را باید در نظر بگیریم؟

پاسخ میل به بی نهایت طلبی و استعداد های متنوع

(گزین ۲-۹۹)

تست با توجه به آیه ۱۸ سوره اسراء کسی که تنها زندگی زودگذر دنیا را بطلبد، نتیجه اش چه خواهد بود؟

- ۱) آن مقدار از آن را که خدا بخواهد به او داده می شود و با خواری و سرافکنندگی وارد دوزخ می شود.
- ۲) آنها بهره ای در آخرت نخواهند داشت و خداوند با آنها سخن نمی گوید.
- ۳) خداوند آنها را از گناه پاک نمی سازد و عذاب دردناکی برای آنهاست.
- ۴) در دنیا به نیکی می رسند ولی در آخرت بهره ای ندارند.

پاسخ ۱) آیه ۱۸ سوره اسراء می فرماید: «آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می طلبد، آن مقدار آن را بخواهیم و به هر کس اراده کنیم می دهیم، سپس دوزخ را برای او قرار خواهیم داد تا با خواری و سرافکنندگی در آن وارد شود.»

آیات مرتبط با پیام	پیام
۱۸ اسراء: ۲۰۰، قصص: ۲۰۰	برخی از هدف‌ها و دل‌بستگی‌ها محدود و پایان‌پذیر هستند و تنها پاسخگوی برخی از استعداد‌های مادی ما هستند. فرعی
۱۸ اسراء: ۲۰۰	اگر کسی این هدف‌ها را به‌عنوان هدف اصلی برگزیند، ممکن است به مقداری از آن برسد. فرعی
۱۸ اسراء: ۲۰۰، بقره: ۲۰۰	اگر کسی فقط این هدف‌ها را انتخاب کند باخوری و سرفرازی به دفع می‌رود .
۱۹ اسراء: ۲۰۰، قصص: ۲۰۰	برخی هدف‌ها پایان‌ناپذیر و همیشگی اند و پاسخگوی استعداد‌های مادی و معنوی بیشتری در وجود ما هستند. اصلی
۱۹ اسراء: ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، اسراء: ۲۰۰	اگر کسی این هدف‌ها را به‌عنوان هدف اصلی برگزیند و تلاش نکند ، به هدف خود خواهد رسید.
۱۹ اسراء: ۲۰۰، قصص: ۲۰۰	هدف‌های پایان‌ناپذیر همان هدف‌های اخروی هستند.
۱۸ اسراء: ۲۰۰، قصص: ۲۰۰	هدف‌های پایان‌پذیر همان هدف‌های دنیوی هستند.
۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، بقره: ۲۰۰	اصل قرار گرفتن هدف‌های اخروی، مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیایی نمی‌شوند.
آیه ۱۸ سوره اسراء و ۲۰۰ سوره بقره	اگر هدف‌های دنیوی اصل قرار گیرند، مانع رسیدن به هدف‌های اخروی می‌شوند.
نتیجه: برنامه‌ریزی انسان باید دربرگیرنده اهداف اخروی و اهداف دنیوی باشد و به‌گونه‌ای تنظیم شود که اهداف اخروی اصل قرار گیرند و هدف‌های دنیوی فرعی و تابع آنها باشند.	

اسامی دیگر اهداف:
 اصلی ← پایان‌ناپذیر / اخروی باقی / جامع
 فرعی ← پایان‌پذیر / دنیوی / فانی / جزئی

همان‌طور که با تدبیر در آیات دیدید، اینجا سخن از **هدف‌های اصلی** و **فرعی** است، که هر دو خوب می‌باشند و برای زندگی ما ضروری هستند. مهم این است که **هدف فرعی** را به‌جای هدف اصلی قرار ندهیم و آن قدر به اهداف فرعی دل‌بندیم که مانع ما در رسیدن به اهداف اصلی شوند و از رفتن به سوی کمالات بازدارند. تلاش برای رسیدن به نعمت‌های دنیا نه تنها بد نیست، بلکه ضروری و خوب است. فقط باید توجه کنیم که برای رسیدن به نعمت‌های دنیا مرتکب گناه نشویم و آن قدر سرگرم آنها نباشیم که از زیبایی‌های پایدار باز بمانیم.

فیلم (۲)

- به نظر شما چه چیز باعث شد ادواردو آنیلی، فرزند مدیر و مالک کارخانه‌های اتومبیل‌سازی مازراتی، فیات و فراری و صاحب باشگاه یوونتوس به همه این دارایی‌ها پشت کند؟
- ارتباط این فیلم را با بحث هدف‌های اصلی و فرعی بیان کنید.

تست کدامیک در رابطه با اهداف موجود در زندگی انسان صحیح است؟

- ۱- هدف‌های اصلی و فرعی به‌ترتیب در زندگی انسان ضروری و غیرضروری‌اند.
- ۲- هدف‌های اصلی نباید مانع رسیدن به اهداف فرعی شوند.
- ۳- هم هدف‌های پایان‌پذیر و هم پایان‌ناپذیر برای زندگی ما ضروری هستند.
- ۴- هدف‌های پایان‌پذیر را می‌توان به جای هدف‌های پایان‌ناپذیر قرار داد.

پاسخ ۱۳ ویژگی اهداف اصلی و فرعی به این ترتیب است: ۱- هر دو خوب هستند. ۲- هر دو ضروری هستند. ۳- مهم جایگزین شدن اهداف فرعی به جای اهداف اصلی است. به همین دلیل گزینه اول رد می‌شود زیرا فرعی را غیرضروری مطرح کرد. گزینه دوم با جامع بودن اهداف اصلی در تضاد است و گزینه چهارم با ویژگی سوم اهداف اصلی و فرعی منافات دارد.

با دقت در حالات اطرافیان و شنیده‌هایتان از احوال دیگران، فهرستی از اهداف انسان‌های مختلف تهیه کنید و با توجه به آنچه از فعالیت تدبیر آموختید، آنها را در جدول زیر تفکیک کنید.

اهداف و دل‌بستگی‌های اصلی	اهداف و دل‌بستگی‌های فرعی
۱-.....	۱-.....
۲-.....	۲-.....
۳-.....	۳-.....
۴-.....	۴-.....
۵-.....	۵-.....
۶-.....	۶-.....
۷-.....	۷-.....
۸-.....	۸-.....

۱- فعالیت‌هایی که با علامت (*) مشخص شده‌اند، فعالیت‌های واگرا هستند و فقط برای ارزشیابی مستمر استفاده می‌شوند و در امتحانات پایانی و آزمون‌های ورودی دانشگاه‌ها نباید از آنها سؤال طرح شود.

برترین هدف

حتماً این مصرع از شعر زیبای مولوی را شنیده‌ای که می‌گوید:

چون که صد آمد نود هم پیش ماست → معنی ضرب المثل

این مصرع را به صورت یک ضرب المثل در جایی که یک چیز، جامع و دربردارندهٔ چیزهای دیگر است، استفاده می‌کنند.

برخی هدف‌های زندگی، نیز این گونه‌اند؛ یعنی دربردارندهٔ هدف‌های دیگر نیز هستند و رسیدن به آنها برابر با دستیابی به سایر اهداف نیز هست. به میزانی که این گونه هدف‌ها برتر و جامع‌تر باشند، هدف‌های بیشتری را در درون خود جای می‌دهند.

معمولاً آدم‌های زیرک و هوشمند هدف‌های خود را به گونه‌ای انتخاب می‌کنند که به قول معروف «با یک تیر چند نشان بزنند».

حال به نظر شما در میان هدف‌های اصلی، برترین و کامل‌ترین هدف کدام است؟ هدفی که رسیدن به آن مساوی رسیدن به هدف‌های دیگر نیز باشد؟

با توجه به دو ویژگی «متنوع بودن استعدادهاى انسان» و «بی‌نهایت‌طلبی او»، اگر هدفی را که انتخاب می‌کنیم، بهتر بتواند پاسخگوی این دو ویژگی باشد، آن هدف، کامل‌تر است. بنابراین برترین هدف اصلی ما آن هدفی است که همهٔ استعدادهاى متنوع ما را دربرگیرد و در جایی متوقف نشود و نهال وجود ما را به درختی پربار و زیبا تبدیل کند به طوری که سراسر وجود ما را شادابی، بالندگی و شور و نشاط فرا گیرد.

امیرالمؤمنین علی علیه السلام را ببینید! ایشان رشد و تکامل خود را زیر نظر و با تربیت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آغاز کرد و جلوه‌گاه همهٔ کمالات و زیبایی‌ها شد. وقتی به شخصیت ایشان می‌نگرید، می‌بینید که ایشان در میدان علم و دانش، رشادت و جنگاوری، سخنوری، مهربانی و دوستی، پهلوانی و جوانمردی، نیایش و عبادت، حق‌طلبی و عدالت، پس از رسول خدا صلی الله علیه و آله بی‌نظیر است. راستی ایشان چه چیزی را مقصود و هدف خود قرار داده که به همهٔ این زیبایی‌ها دست یافته است؟

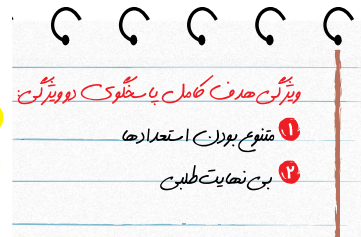
فیلم (۳)

بعد از دیدن این فیلم کوتاه، به سؤال زیر پاسخ دهید:
خدا ما را خلق کرد تا به کجا برسیم؟

ضرب المثل اول صفحهٔ ۲۰
و آیهٔ و شعر صفحهٔ ۲۱
← مربوط به هم

جامع ← کلیدواژه

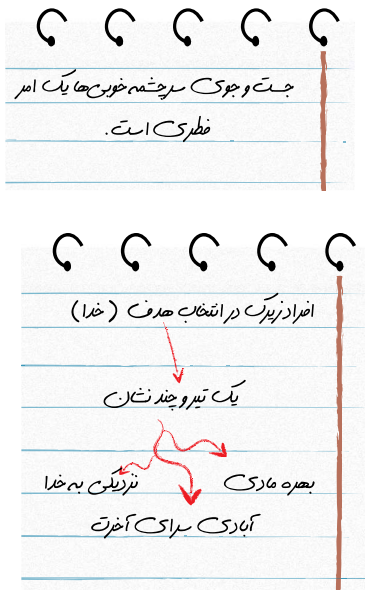
توضیح ضرب المثل

(عزرا آهن ۶)

پرسش از تباط میان ضرب المثل «چون که صد آمد نود هم پیش ماست» را با آیهٔ «من كان يريد ثواب الدنيا...» بیان کنید.

پاسخ هر دو تأکید دارند که انتخاب اهداف جامع و افرادی در بردارندهٔ دیگر اهداف انسان نیز می‌باشد یعنی، با انتخاب اهداف جزئی خود نیز می‌رسیم.

هر کس اندکی تأمل کند، می بیند که در ذات خود در جست و جوی سرچشمه خوبی ها و زیبایی هاست و تا به آن منبع و مبدأ نرسد، آرامش نیافته و از پای نخواهد نشست. این سرچشمه، همان خداوند است که خالق همه کمالات و زیبایی هاست؛ او که خود نامحدود است و کمالات و خوبی هایش حد و اندازه ندارد. هر کمال و خوبی از او سرچشمه می گیرد و در جهان گسترده می شود.

پس مقصود و هدف نهایی ما خداوند است. به راستی جز او چه کسی و چه چیزی می تواند برترین و اصلی ترین هدف ما باشد؟ چه کسی جز او می تواند روح پایان ناپذیر انسان را سیراب کند و زمینه شکوفایی شدن استعداد های متنوع مادی و معنوی انسان را فراهم آورد؟ اگر روح انسان بی نهایت طلب است و خوبی ها را به صورت بی پایان می خواهد، شایسته است که تنها تقرب و نزدیکی به خدای بزرگ مقصد نهایی او باشد. البته نزدیکی و تقرب به خداوند، نزدیکی مکانی و ظاهری نیست. چه بسا دو نفر در یک مکان در کنار هم باشند ولی هیچ نزدیکی به هم احساس نکنند. نزدیکی به خدا یک نزدیکی حقیقی است، همان طور که دوری از او هم بدترین نوع دوری است. خدا سرچشمه زیبایی ها و خوبی هاست و انسان ها به میزانی که زیبایی ها و خوبی ها را کسب کنند به خدا نزدیک تر می شوند.

افراد زیرک با انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی خود، هم از بهره های مادی زندگی استفاده می کنند و هم از آنجایی که تمام کارهای دنیوی خود را در جهت رضای خدا انجام می دهند، جان و دل خود را به خداوند نزدیک تر می کنند و سرای آخرت خویش را نیز آباد می سازند.

پیام آیه: اهداف اصلی در بردارنده اهداف فرعی هم هستند.

در اینها ثواب

به معنی نعمت است.

هر کس نعمت و پاداش دنیا را بخواهد

نعمت و پاداش دنیا و آخرت نزد خداست.

مَنْ كَانَ يُرِيدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا

فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ

انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی

البته این هدف، به همان میزان که بزرگ و ضامن خوشبختی ماست، همت بزرگ و اراده محکم می طلبد؛ همان طور که دستیابی به گوهرهای گران قدر دریاها، پشتکاری شگرف می خواهد.

پیام شعر: انتخاب اهداف اصلی در بردارنده اهداف فرعی هم هستند.

ای دوست، فکر بجز آن که شکر سازد؟
 ای باغ توپی خوش تر یا گلشن و گل در تو؟
 ای عقل تو به باشی در دانش و در بیش؟
 یا آن که به هر محط صد عقل و لطف سازد؟
 خوبی قمر بجز آن که قمر سازد؟
 یا آن که بر آرد گل، صد زنگس تر سازد؟
 یا آن که به هر محط صد عقل و لطف سازد؟

۱- سوره نساء، آیه ۱۲۴
 ۲- مولوی، دیوان شمس

تست تعبیر « یک تیر و چند نشان » مربوط به هدف است که به تعبیر قرآن کریم در این باره آیه است.

- (۱) جامع (فعند الله ثواب الدنيا و الآخرة)
 (۲) دقیق (انا خلقنا السماوات و الارض)
 (۳) جامع (انا خلقنا السماوات و الارض)
 (۴) دقیق (فعند الله ثواب الدنيا و الآخرة)

پاسخ ۱) یک تیر و چند نشان از ویژگی های افراد زیرک است که اشاره به انتخاب اهداف جامع دارد و مرتبط با آیه ۲۱ است.

(هنر ۱۴۰۰)

تست دقت در کدام آیه شریفه به انسان در یافتن هدف اصلی زندگی کمک می کند و دستیابی به آن چه چیزی را می طلبد؟

- (۱) من کان یرید ثواب الدنيا فعند الله ثواب الدنيا و الآخرة - همت بزرگ و اراده محکم
 (۲) ما هی الا حیاتنا الدنيا نموت و نحیا و ما یهلکنا الا الدهر - همت بزرگ و اراده محکم
 (۳) من کان یرید ثواب الدنيا فعند الله ثواب الدنيا و الآخرة - شناخت مقصد و هدف نهایی
 (۴) ما هی الا حیاتنا الدنيا نموت و نحیا و ما یهلکنا الا الدهر - شناخت مقصد و هدف نهایی

پاسخ ۱) تنها آیه عربی کتاب مربوط به اهداف اصلی، آیه صفحه ۲۱ است در نتیجه گزینه ۲ و ۴ حذف می شود و همت بزرگ و اراده محکم گام پس از شناخت خداوند است.

تدبیر

به نظر شما برنامه زندگی روزانه من و شما بایستی چگونه تنظیم شود تا بر اساس آیه زیر، تمامی اعمال و زندگی ما برای خدا باشد؟

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي ^۴ بگو نمازم، تمامی اعمالم و زندگی و مرگ من ^۳ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ^۱ سبک زندگی ^۷ هدف اصلی که دیگر اهداف را دربردارد.

بیشتر بدانیم

کارکاتور از حسن حسینی

چرا کاریکاتورها خنده دارند؟

حتماً شما کاریکاتورهای زیادی از اشخاص مختلف دیده‌اید. تفاوت کاریکاتور با تصویر واقعی اشخاص این است که در کاریکاتور، بین اعضای بدن شخص تناسب وجود ندارد. عضوی بسیار کوچک طراحی می‌شود و عضوی بیش از اندازه بزرگ و همین قیافه ناموزون موجب خنده بیننده می‌شود.

روح و روان انسان مانند جسم او دارای اعضا و بخش‌های گوناگون است. اعضای روح انسان همان استعدادها و تمایلات درونی اوست. ما برای داشتن یک شخصیت کامل، بایستی در تمام استعدادهای درونی خویش به صورت متناسب رشد کنیم تا مبادا درون ما به دلیل توجه بیش از حد به یک استعداد و غفلت از سایر استعدادهای درونی، حالت کاریکاتوری پیدا کند.

مثلاً فرد دانشمندی را در نظر بگیرید که در زمینه علمی در عالی‌ترین مرتبه و جایگاه قرار دارد اما هیچ توجهی به دیگران ندارد و از اخلاق خوبی برخوردار نیست. آیا این فرد شخصیت کاریکاتوری ندارد؟ متأسفانه بسیاری از انسان‌ها بیشتر عمر خود را صرف یک استعداد خود می‌کنند و از سایر استعدادهای غافل می‌شوند. عده‌ای فقط دغدغه کسب علم دارند، عده‌ای فقط دنبال خوشحال کردن دیگرانند و عده‌ای ...

۱- سوره انعام، آیه ۱۶۲

این در حالی است که موفقیت و رستگاری ما تنها از طریق رشد متناسب همه استعدادهایمان میسر می‌شود و این امر وقتی تحقق پیدا می‌کند که ما در طول زندگی خود در مسیری قدم برداریم که در آن مسیر بتوانیم همه استعدادهای خود را شکوفا کنیم و نقایص و کاستی‌هایمان را برطرف کنیم. و این مسیر همان مسیر قرب به خداست که جامع و دربردارنده همه خوبی‌ها و کمالات است؛ زیرا خداوند خود کامل است و همه خوبی‌ها را در حد کمال خود دارد و کسی که در مسیر نزدیک شدن به او گام بردارد، می‌تواند رنگ و بویی خدایی بگیرد و همه استعدادهای خود را به صورت متناسب رشد دهد.

صِبْغَةَ اللَّهِ وَ مَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً وَ نَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ

رنگ خدایی بپذیرید و چه رنگی از رنگ خدایی بهتر است و ما تنها او را عبادت می‌کنیم.^۱

اندیشه و تحقیق

- ۱- شعر «چون که صد آمد، نود هم پیش ماست» چه ارتباطی با موضوع هدف زندگی دارد؟
- ۲- دلیل بیاورید:

کلید واژه‌های آیه	سؤال
عبث / بیهوده	۱- مترادف عبارت لاعین کدام است؟
و ما خلقنا السموات و الارض و ماینصیا	۲- مخاطب آیه ۳۸ دخان چه کسانی هستند؟
آیه ۲-۲۰ بقره / از کار خود نصیب و بهره دارند و خدا سریع الحساب است.	۳- کسانی که نیکی دنیا و آخرت را می‌خواهند چه ثمره و نتیجه‌ای دریافت می‌کنند؟
نصر الله	۴- کسی که نعمت دنیا و آخرت را می‌خواهد باید آن را در چه جستجو کند؟
من کان یرید ثواب الدنیا؟؟ ثواب الدنیا و الاخره	۵- اصطلاح یک تیر و دو نشان مویذ کدام آیه است؟
قل ان الصلواتی و نسکی و معیای و مماتی لله رب العالمین	۶- بمتربین تعبیر قرآنی برای زندگی بغاظر خدا در کدام آیه مشهود است؟

صفحات بر عهده دانش آموز:

۲۴ - ۲۵ - ۲۶ - ۲۷

درس دهم

پر پرواز*

در درس پیشین دانستیم که جامع‌ترین و اصلی‌ترین هدف زندگی انسان، نزدیکی و تقرب به خداست. رشد و کمال انسان و در نتیجه رستگاری او فقط با گام برداشتن به سوی این هدف میسر می‌شود. اولین گام برای حرکت انسان در این مسیر، شناخت انسان است؛ یعنی شناخت سرمایه‌ها، توانایی‌ها و استعدادها و ویژگی به کارگیری این سرمایه‌ها و همچنین شناخت موانع حرکت انسان در مسیر تقرب به خداوند و نحوه مقابله با دوری از این موانع.

به همین دلیل است که خودشناسی سودمندترین دانش‌ها شمرده شده است.^۱

به راستی خداوند متعال چه جایگاهی برای انسان در نظام هستی قائل است؟ برای گام برداشتن انسان در مسیر تقرب به خدا، چه توانایی‌هایی در وجود او قرار داده است؟ و سرانجام اینکه مهم‌ترین موانع تقرب به خدا و رسیدن انسان به کمالات و زیبایی‌ها چه چیزهایی است؟

* این درس با استفاده از کتاب «انسان در قرآن»، اثر استاد شهید مرتضی مطهری، تدوین شده است.
۱- غررالحکم، تمیمی آمدی، ح ۹۸۶۵

شناخت انسان

سرمایه‌ها

۱ عقل

۲ اراده و اختیار

۳ نظریات

۴ تراثی به خوبی‌ها و ویژگی‌های آرزوی‌ها

۵ نفس نوازه

۶ پیامبران و امامان و کتب

آسمانی (بیرونی)

موانع

۱ نفس نوازه (درونی)

۲ شیطان (بیرونی)

پرسش سودمندترین دانش‌ها کدام است؟

پاسخ خودشناسی سودمندین دانش‌هاست.

سرمایه‌های انسان

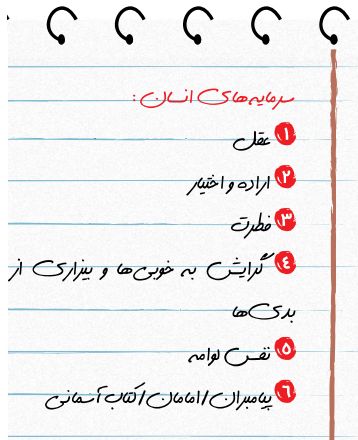
خداوند آنچه در آسمان‌ها و زمین است، برای انسان آفریده و توانایی بهره‌مندی از آنها را در وجود او قرار داده است.^۱ اینها نشان می‌دهد خداوند متعال انسان را گرامی داشته و برای انسان در نظام هستی جایگاه ویژه‌ای قائل شده است.

تقرب به خدا

همچنین، خداوند متعال برای اینکه انسان بتواند در مسیر رشد و کمال خود حرکت کند و به هدف خلقت یعنی تقرب به خدا دست یابد، سرمایه‌هایی در اختیارش قرار داده است. برخی از این سرمایه‌ها عبارت‌اند از:

- ۱- پروردگار، به ما نیروی عنایت کرده تا با آن **ببیندیشیم** و **مسیر درست زندگی را از راه‌های غلط تشخیص دهیم**. **حقایق را دریابیم و از جهل و نادانی دور شویم**.^۲

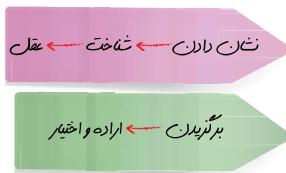
نام این توانایی چیست؟ .. **عقل، جیب باطنی** ..

تسبیح

با توجه به ترجمه آیات زیر بگویید هر آیه به کدام یک از آثار دیگر بهره‌گیری انسان از عقل اشاره دارد؟

- آنها هنگامی که مردم را به نماز فرا می‌خوانید، آن را به مسخره و بازی می‌گیرند؛ این به خاطر آن است که آنها گروهی هستند که تعقل نمی‌کنند. **جهل و نادانی** **سوره مائده، آیه ۵۸**
- و می‌گویند: اگر ما گوش شنوا داشتیم یا تعقل می‌کردیم، در میان دوزخیان نبودیم. **راه‌های غلط** **سوره ملک، آیه ۱۰**

۲- خداوند، ما را صاحب اراده و اختیار آفرید و مسئول سرنوشت خویش قرار داد. سپس راه رستگاری و راه شقاوت را به ما **نشان داد** تا با استفاده از سرمایه عقل راه رستگاری را **برگزینیم** و از شقاوت دوری کنیم.

ما راه را به او نشان دادیم ← **مربوط به عقل**
 یا سپاسگزار خواهد بود و یا ناسپاس^۳ ← **اراده و اختیار**

برای این ویژگی، نام مناسب انتخاب کنید: **اراده و اختیار** ..

کل آیه: اراده و اختیار

۱- برگرفته از سوره لقمان، آیه ۲۰
 ۲- برگرفته از سوره زمر، آیات ۱۷ و ۱۸
 ۳- سوره انسان، آیه ۳

پرسش در آیه «انا هدیناه السبیل اما شاکراً و اما کفوراً» مربوط به کدام سرمایه انسان است و سرمایه عقل از کدام قسمت آیه قابل استنباط است؟ **(نیز آنگاه)**
پاسخ مربوط به اراده و اختیار انسان است و بخش اول آیه یعنی نشان دادن راه مربوط به سرمایه عقل است.

تست اولین گام برای حرکت در مسیر رستگاری کدام است و آیه شریفه «انا هدیناه السبیل اما شاکراً و اما کفوراً» به کدام ویژگی انسان اشاره دارد؟ **(کنکور تجربی ۱۴۰۰)**

- ۱) شناخت جامع‌ترین و اصلی‌ترین هدف زندگی و تقرب به آن = هدایت و شکر
- ۲) شناخت جامع‌ترین و اصلی‌ترین هدف زندگی و تقرب به آن = اختیار و انتخاب
- ۳) شناخت توانایی‌ها و سرمایه‌های انسان و شناخت موانع حرکت انسان = هدایت و شکر
- ۴) شناخت توانایی‌ها و سرمایه‌های انسان و شناخت موانع حرکت انسان = اختیار و انتخاب

پاسخ ۴ اولین گام برای حرکت انسان شناخت توانایی‌ها و سرمایه‌ها و موانع حرکت است (صفحه ۲۸) و آیه به اختیار و انتخاب انسان است.

۳- (او سرشت ما را با خود آشنا کرد و گرایش به خود را در وجود ما قرار داد). از این رو هرکس در خود می‌نگرد و یا به تماشای جهان می‌نشیند، (خدا را می‌یابد و محبتش را در دل احساس می‌کند). امیرمؤمنان علی علیه السلام می‌فرماید:

«هیچ چیزی را مشاهده نکردم، مگر اینکه خدا را قبل از آن، بعد از آن و با آن دیدم.» ← **فطرت**
گاهی غفلت‌ها سبب دوری ما از او و فراموشی یاد او می‌شود، ولی باز که به خود بازمی‌گردیم، او را در کنار خود می‌یابیم و می‌گوییم: **معلول**

شعر در مورد فطرت
دوست نزدیک ترا من بر من است وین عجب تر که من از وی دورم
چه کنم با که توان گفت که او در کنار من و من مجورم^۲
حجران

برای این ویژگی، نام مناسب انتخاب کنید: **فطرت / سرزشت خدا آشنا**

۴- خدای متعال، **شناخت خیر و نیکی** و **گرایش به آن و شناخت بدی و زشتی** و **بیزاری از آن** را در وجود ما قرار داد، تا به خیر و نیکی روآوریم و از گناه و زشتی بپرهیزیم. از این روست که همه ما فضائل چون صداقت، عزت نفس و عدالت را دوست داریم و از دورویی، حقارت نفس، ریا و ظلم بیزاریم.

دقت کنید.
منظور از نفس، نفس لوامه است اما آیه در مورد سرمایه گرایش هاست

و نَفْسٍ و ما سَوَّاهَا سوگند به نفس و آن که سامانش بخشید
فَسألَهُمَهَا فِجورَها وَ تَقَواها آن‌گاه بدکاری‌ها و تقوایش را به او الهام کرد.
المصم

آیه در مورد گرایش به خیر و نیکی و بیزاری از بدی‌ها

برای این ویژگی، نام مناسب انتخاب کنید: **گرایش به خیر و بیزاری از بدی‌ها**

پرسش آیه «و نفس و ما سواها» مربوط به کدام سرمایه انسان است و تفاوت آن را با عقل بیان کنید. (علامه طباطبائی)

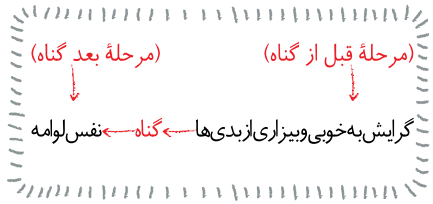
پاسخ آیه مربوط به سرمایه گرایش به خوبی‌ها و بیزاری از بدی‌هاست و تفاوت آن با عقل در این است که ما با عقل بدی را تشخیص می‌دهیم ولی با این سرمایه شناخت بد و خوب آن در ما وجود دارد.

۱- علم البقین، ملا محسن فیض کاشانی، ج ۱، ص ۴۹
۲- گلستان سعدی
۳- سوره نهم، آیات ۷ و ۸

تست با توجه به آیات قرآن کریم احتجاج شیطان با گناهکاران در قیامت برای مقصر نبودنش چیست و آیه «و نفس و ما سواها فالهمها فجورها و تقواها» بیانگر ودیعه در انسان است.

- ۱) اگر امروز مرا سرزنش نمایید، سودی ندارد/ گرایش به خیر و نیکی
- ۲) اگر امروز مرا سرزنش نمایید، سودی ندارد/ هدایت الهی و امدادهای او
- ۳) من بر شما تسلطی نداشتم- گرایش به خیر و نیکی
- ۴) من بر شما تسلطی نداشتم- هدایت الهی و امدادهای او

پاسخ ۳) احتجاج شیطان در صفحه ۳۲ کتاب آمده است که من بر انسان‌ها تسلطی نداشتم پس مقصرهم نیستم و آیه بیانگر سرمایه گرایش به خوبی و بیزاری از بدی‌هاست.

۵- گرایش انسان به نیکی‌ها و زیبایی‌ها سبب می‌شود که در مقابل گناه و زشتی واکنش نشان دهد و آن‌گاه که به گناه آلوده شد، خود را سرزنش و ملامت کند و در اندیشه جبران آن برآید. قرآن کریم، عامل درونی این حالت را «نفس لوامه»، یعنی **نفس سرزنشگر**، نامیده و به آن سوگند خورده است.

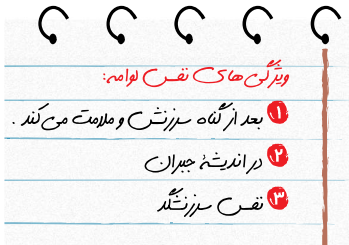
وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَامَةِ
و سوگند به نفس ملامت‌کننده!

قسم

نام دیگر این عامل درونی را بنویسید: **نفس لوامه! وجدان!**

۶- علاوه بر این سرمایه‌های بزرگ، خداوند، پیامبران و پیشوایان پاک و دلسوزی را همراه با کتاب راهنما برای ما فرستاد تا راه سعادت را به ما نشان دهند و در پیمودن راه حق به ما کمک کنند. **سرمایه بیرونی**

۵ سرمایه بیرونی
۱ سرمایه درونی

سرمایه و هدف
هدف و مسیر حرکت هر کس با توانایی‌ها و سرمایه‌های هماهنگی دارد. اگر کسی سرمایه‌ای اندک داشته باشد، به کاری کوچک روی می‌آورد. ولی هرچه سرمایه این شخص بیشتر شود، هدف‌های بزرگ‌تری را می‌تواند مدنظر قرار دهد و به کارهای ارزشمندتری رو آورد.

انسان سرمایه‌های عظیم و ارزشمندی همچون عقل، وجدان و راهنمایان الهی و ... دارد؛ سرمایه‌هایی که حیوانات و گیاهان از آن برخوردار نیستند. از آنجا که ما بیش از حیوانات سرمایه و استعداد داریم، قطعاً هدف و مسیر ما نیز باید متفاوت از آنها باشد. پس چگونه می‌توانیم به کاری که در حد و اندازه حیوانات است، قانع شویم و در همان سطح بمانیم. **هدف ما باید به وسعت سرمایه‌هایمان باشد.**

سؤال اگر هدف از خلقت ما خوردن، خوابیدن و شهوت‌رانی در این دنیای چندروزه بود، آیا به سرمایه‌هایی همچون عقل و وجدان و پیامبران نیاز داریم؟ **پاسخ** عقلی که با دوراندیشی، ما را از خوشی‌های زودگذر منع می‌کند و وجدانی که با محکمه‌اش، ما را از راحت‌طلبی باز می‌دارد. اگر بنا بر خوردن و خوابیدن باشد، حیوانات از ما خوش‌تر زندگی می‌کنند! چون نه عقل دارند که مانع آنان باشد و نه وجدانی که گاه و بیگاه آنان را سرزنش کند.

۱- سورة قیامت، آیه ۲

پرسش نفس لوامه را تعریف کنید و آن را با مانع درونی مقایسه نمایید.

پاسخ نفس لوامه گرایشی است که فرد بعد از انجام گناه خود را سرزنش و ملامت می‌کند و در اندیشه جبران است و به آن نفس سرزنشگر نیز گفته می‌شود. مانع درونی دعوت‌کننده انسان به سوی گناه است و مقابل عقل و وجدان ایستادگی می‌کند.

تسبیح ملامت‌گری خوبستن هنگام ارتکاب گناه، برخواستن از سرمایه معرفی شده در کدام عبارت مبارک است و در پی جبران گناه برآمدن، حاکی از کدام ودیعه الهی در وجود انسان است؟

- (۱) و نفس و ما سواها فالهمها فجورها و تقواها - و لا اقسام بالنفس اللوامه (۲) و لا اقسام بالنفس اللوامه - و لا اقسام بالنفس اللوامه (۳) و نفس و ما سواها فالهمها فجورها و تقواها - و نفس و ما سواها (۴) و لا اقسام بالنفس اللوامه - و نفس و ما سواها

پاسخ ملامت‌گری خویش در هنگام ارتکاب گناه برخواستن از نفس لوامه است که در گزینه‌های ۲ و ۴ آمده و در پی جبران برآمدن هم کار نفس لوامه است با تکرار همان آیه که چهار حذف و گزینه (۲) صحیح می‌باشد.

در جست و جوی گنج

شخصی سال‌ها در جست و جوی گنج بود. روزها زمین را می‌کاوید و شب‌ها به زاری از خدا می‌خواست تا در یافتن گنج به او کمک کند تا سر و سامانی به زندگی خویش دهد. تا اینکه یک شب، هاتفی در عالم خواب به او گفت: «من از طرف خدا مأمورم تو را در یافتن گنج کمک کنم. تیر و کمانت را بردار و به فلان تپه برو و در نقطه‌ای که می‌گویم، تیر را در کمان قرار ده. تیر هر جا که افتاد، گنج همان‌جاست!»

مرد با طلوع خورشید تیر و کمان خود را برداشت و به تپه‌ای که نشانی آن را در خواب گرفته بود رفت. اما هاتف نگفته بود تیر را به کدام سمت پرتاب کند. از همین رو، تیر را به جهت‌های مختلف پرتاب می‌کرد و هر جا تیر می‌افتاد، به کندن آن مشغول می‌شد. ولی هیچ خبری از گنج نبود. اندوهگین به گوشه مسجدی درآمد و گریه و ناله آغاز کرد که خدا یا آخرین چه راهنمایی‌ای بود که به من کردی؟ مدت‌ها کارش گریه و دعا به درگاه الهی بود تا سرانجام آن هاتف بار دیگر به خوابش آمد. مرد شکوه‌کنان به وی گفت: حرف تو غلط از کار درآمد. من نقطه‌ای را که گفتم پیدا کردم، تیر را به کمان کردم و به قوت کشیدم اما...

هاتف گفت: تو آن‌گونه که من گفتم، عمل نکردی. گفتم تیر را به کمان بگذار، هر جا افتاد همان‌جا گنج است، نگفتم به قوت بکش. مرد گفت راست می‌گویی.

فردا به همان نقطه رفت؛ تیر را به کمان گذاشت. تا تیر را رها کرد؛ پیش پای خودش افتاد. آن‌گاه بود که فهمید منظور هاتف این بوده که گنجی که سال‌ها به دنبال آن بوده است در درون خودش می‌باشد.

ای کمان و تیرها بر ساخته گنج نزدیک و تو دور انداخته!